

Open middagen Oudheidkamer:

28/2, 28/3, 25/4, 21/5 (HVD), 30/5, 27/6, 25/7, 29/8, 12/9 (OMD), 26/9, 31/10 en 28/11 (14-17u)

50e NIEUWSBRIEF

Vandaag hebt u in uw handen de 50e nieuwsbrief van de HVN. Een prestatie van formaat van de hand van Adri den Boer, daarin bijgestaan door zijn echtgenote Mieke den Boer-Snoei. Adri zorgt voor de tekst en Mieke voor de hoogwaardige illustraties en de lay-out. Een nieuwsbrief die vanaf maart 1992 met vaste regelmaat verschijnt, met vanaf nr. 38 op de voorzijde steeds een afbeelding van een 'Nieuwerkerks' kunstwerk.

Ik zie in mijn baan veel nieuwsbrieven van historische verenigingen in Zuid-Holland voorbij komen en ik verzucht wel eens: "Waren ze maar vaker opgesteld zoals onze HVN-nieuwsbrief." Duidelijke koppen, puntige en historisch juiste informatie, toepasselijke illustraties en niet benauwd om over de grenzen van de eigen lokale geschiedenis heen te kijken. Adri den Boer is niet voor niets door de landelijk uitgeverij Waanders gevraagd om vijf van de 17 delen van de Kleine Geschiedenis van het Groene Hart te schrijven.

Adri en Mieke, ik dank jullie hartelijk voor jullie vele werk, dat elke keer tot zo'n mooi resultaat leidt. Zoals ongetwijfeld alle HVN-leden kijk ik steeds weer uit naar het nieuwe nummer van de HVN-nieuwsbrief.

Johan Knoester, voorzitter

P.S. Wie op het streekarchief oude HVN-nieuwsbrieven inziet zal constateren dat deze daar mooi zijn ingebonden!

'SPOREN VAN NIEUWERKERKS VERLEDEN'

De wisselexpositie op de stalzolder onder deze titel duurt nog tot

in de zomer voort. Kleine objecten uit de collectie komen zo extra onder de aandacht dankzij het fotowerk van HVN-vrijwilliger Wim Schuurs. Daarbij zijn ook originele objecten als bedrijfsasbakken geëxposeerd.

Foto: Mieke den Boer

Foto: Wim Schuurs

SAMENWERKING MET OPENBARE BIBLIOTHEEK...

- Deze maand wordt tussen twee open middagen in (2-27 februari) deze wisselexpositie in de Openbare Bibliotheek getoond. Aanvullend worden vitrines daar dan ook tijdelijk verrijkt met kleine Nieuwerkerkse HVN-objecten.
- Op dinsdag 24 februari houdt historicus en HVN-voorzitter Johan Knoester in de Openbare Bibliotheek een lezing over: Ontginning, vervening, droogmaking. Aanvang 20.00 uur. Het bestuur rekent op u!
- Aan het eind van het Jaar voor het Religieus Erfgoed 2008, in december, verzorgde de HVN ook een wisselexpositie in de Openbare Bibliotheek. Het betrof een selectie van de in 2006 van de zondagsschool 'Johannes' verworven wandplaten. Gekozen werden toen met name platen van het kerstgebeuren.
- Op het streekarchief Midden-Holland waren overcompleet twee busschroefbanden met de uittreksels van Nieuwerkerkse geboorten 1811-1892 en de index op de geboorten van dezelfde jaren. Via de HVN-secretaris zijn deze gedeponereerd in de Nieuwerkerkse Openbare Bibliotheek, waarvoor hij ook de aanschaf van streekhistorisch werk verzorgt. De gegevens

stonden ook al op internet, maar nu kan echt iedereen ze zelfs ter plaatse analogoog inzien!

...EN MET PCOB

- De secretaris verstrekke op verzoek aan de PCOB-afdeling twaalf oude dorpsfoto's in hoge resolutie. Men maakte er, zoals erop vermeld staat, 'met dank aan de Historische Vereniging' een eigen A4-kalenderblad voor 2009 van.
- Op 11 februari hoopt de secretaris voor de PCOB-afdeling een lezing te geven over 'Nieuwerkerk Toen & Nu'.

OOK ROTTERDAMS NIEUWSBLAD 1929-1939 OP INTERNET

Via de webstek www.gemeentearchief.rotterdam.nl kan sinds kort op een themasite ook worden gezocht en gekeken in het Rotterdams Nieuwsblad van 1929-1939 (eerder was dat al het geval voor 1940-1946). Zoeken op 'Nieuwerkerk' levert veel op, bijvoorbeeld ook bijgaande anonieme tekening uit de krant van 11 juni 1930 (blz. 17) met als onderschrift 'Dorpsstraat in Nieuwerkerk'.

FEEST IN 2032?

"Nieuwerkerkers waren in actie, zijn in actie en blijven in actie! Ook als de gemeentenaam verandert in 2010, blijft Nieuwerkerk aan den IJssel, Nieuwerkerk aan den IJssel!

Eendorp dat in 2032 haar 750-jarig bestaan maar eens stevig moet vieren (of zoveel eerder als historici verantwoord vinden.... De eerste vermelding dateert van 1282)."

Met die aan de historie refererende tekst werd men uitgenodigd voor de laatste (Nieuwerkerkse) gemeentelijke nieuwjaarsreceptie. Een lokale historische vereniging blijft voor deze kern dus zeker nodig.

MEER UIT GEMEENTELIJKE VOORLICHTING

"...en de Batavier, alhoewel ik het jammer vind dat ze die hebben afgebroken. Dat was zo'n mooi, stevig gebouw." Dat antwoordde Ria Stultiëns op de vraag van iemand van 'het cluster Communicatie' van de gemeente of ze ergens trots op was. Het antwoord en dus dit citaat kwam in De Nieuwerkerkse Verkeersflits van oktober 2008. De HVN heeft in de nieuwe Batavier overigens nog steeds een vitrine-expositie over de oude Batavier.

GESCHIEDSCHRIJVING 1953 AANGEVULD

Met het op de nieuwjaarsreceptie door de burgemeester opspelden van twee zilveren medailles van het Carnegie Heldenfonds werd de geschiedschrijving over 1953 aangevuld. Cornelis Heuvelman assisteerde schipper Evegroen met het op bevel tegen de dijk zetten van diens schip. Deze deed dat dus niet alleen! Vanaf het schip Onderneming Ilvan Hannes van Vliet werden zandzakken naar de dijk gebracht; hij schonk liters warme koffie en had een kachel in zijn roef. Die nacht zijn er honderden mensen over de vloer geweest om zich op te warmen. Beide namen kwamen nog niet voor in oude kranten of in het bekende boekje 'Een dubbeltje op z'n kant' van het hoogheemraadschap uit 1983. Het schap gaf daar nu een herdruk van uit met in het voorwoord de nieuw ontdekte helden. Op verzoek kreeg ook de HVN van de gemeente een dvd met een video met een interview met de heren en een verslag van de uitreiking van de medailles. Dank voor deze video, gemaakt door Hans Weijers van Facilitaire Zaken met een fragment van de film 'Het verloren land' van Jos de Putter uit 2006 (integraal op internet).

ARCHEOLOGIE ROND 'NOOIT GEDACHT'

Uit al eerder uitgevoerd verkennend archeologisch onderzoek (vijf puntboringen) bleek dat de grond op de bouwlocatie nabij 'Nooit Gedacht' nog ongeroerd was en er dus geen vervolgonderzoek nodig is, aldus de daarbij presente Maarten Molenaar. De boerderij en directe omgeving zijn niet bij de bouw en dus evenmin bij dit onderzoek betrokken.

NAPOLEON EN DE 'S-GRAVENWEG

Historie lijkt in! Op zaterdag 19 september 2009 organiseert VEDJ een middeleeuws project in Nieuwerkerk en SCNN op deze zelfde dag een Napoleonproject op de 's-Gravenweg. Wat zegt het historische feitenmateriaal over deze keizer?

Op zondagochtend 27 oktober 1811 rond half 8 raasde een stoet met Napoleon en veel paarden over de 's-Gravenweg voorbij.

Prent Hendrik Roosing, 1780 (Gemeentearchief Rotterdam [GAR])

Hoe de Nieuwerkerkse gemeenteraad (Municipale Raad) reageerde op de van hogerhand vooraf voorgeschreven eerbewijzen is uit de primaire bron bekend. In oktober 1811 nam men een aanschrijving voor kennisgeving aan dat hekken of bomen van tolleren bij de passage open moesten staan: er was geen tol in Nieuwerkerk. (Die bij de Capelse Roode Leeuw zou dus ook gratis en snel worden gepasseerd.) Op 26 oktober was er een 'mondelijke expresse' van de onder- prefect. Nieuwerkerk moest twintig paarden met tuigen leveren te Rotterdam voor het transport van het gevolg van de keizer naar Gouda. Twintig mannen die de bode zodoende snel moest ophalen werden met name genotuleerd. Leendert van der Graaf van de boerderij met later de naam Nooit Gedacht was één van hen. Ze werden netjes en snel betaald. (Op 25 oktober kreeg de maire - burgemeester - van Gouda de opdracht om daar tegen dagvergoeding 195 wisselpaarden te leveren. Zijn collega's van dorpen als Moerkapelle, Moordrecht en Gouderak moesten hem toen subiet à hun paarden leveren!)

Op 12 november zou er in Nieuwerkerk een bedankbrief van het departementshoofd komen en konden nog gemaakte kosten worden gedeclareerd. Besloten werd toen om de kosten van de timmerman en de 'verwer' op te nemen en daarvan een memorie naar de prefect te sturen. Ook Nieuwerkerk had dus kennelijk zoiets als een erepoort gemaakt.

Dat 'de Corsicaan' die zondagochtend zeker niet in Nieuwerkerk zal zijn gestopt blijkt uit het goed bekende reisverhaal. De reis van Napoleon door Nederland ging met veel luister gepaard, want hij wilde indruk maken. Voorop gingen als escorte de bereden lanciers van de keizerlijke garde in hun rode uniformen. Daarna kwamen vele rijtuigen met twee of vier paarden, al naar gelang de rang van de passagiers. In het midden van de stoet reed dan het rijtuig van de keizer met zes of acht paarden.

Op zondagochtend 27 oktober 1811 ging het om twee stoeten, komend vanuit Rotterdam: één van de keizer, twee uur later gevolgd door die van de keizerin. Napoleon moest volgens plan die zondagochtend om 7 uur van het Rotterdamse Schielandshuis vertrekken en arriveerde in elk geval om 8 uur in Gouda. Dat lijkt onwaarschijnlijk snel en hij zal Rotterdam daarom wel iets eerder hebben verlaten. Hij moest die dag naar Het Loo in Apeldoorn en onderweg tussen Utrecht en Amersfoort ook nog militaire manoeuvres bijwonen.

Al met al was het dus een supersnel passeren!

SECUNDAIRE BRONNEN OVER NAPOLEON IN DE REGIO

- W.F. Lichtenauer schreef in 1963 'Het bezoek van Napoleon aan Rotterdam van 25-27 oktober 1811' (Kleine Reeks Roterodamum 18).
- Henny van Dolder-de Wit schreef in 1989 in de Tidingevan Die Goude een bijdrage 'Over een keizer die niet kwam', over het tevergeefs organiseren van een ontvangst van hem in de Sint Jan voor die zondagochtend de 27ste oktober. Hij had nergens tijd voor en kreeg dus zelfs het speciaal gebonden boekje over de Goudse glazen niet!

- Gerard Prins schreef in oktober 1994 in de Tidinge van Die Goude in breder zin over het teleurstellend 'doorpasseren' van Napoleon en Marie Louise in die stad in 1811. De maire kon zijn geplande toespraken niet eens uitspreken. Prins meldde ook: 'Bij de bevrijding in 1813 werden de erepoorten van Gouda, Moordrecht en Gouderak voor feestvuren gebruikt.'
- Panc Vink schreef in juni 2005 in het tijdschrift Moerdregt: 'Op 23 september 1811 wordt geresolveerd om een erepoort op te richten, midden op het dorp bij de Veersteeg. Napoleon zou daar dan ooit een keer onderdoor kunnen rijden, op weg van Rotterdam naar Gouda.'

DE OUDHEIDKAMER EN 'DE KEIZER'

In de permanente expositie in de Oudheidkamer bevindt zich op de tussenzolder een gravure over Napoleon en op de stalzolder veel materiaal van de naar hem vernoemde Nieuwerkerkse distilleerderij 'De Keizer' van Post (1901-1971). In oktober 2000 werkte de HVN al mee aan een mini-expositie over 'De Keizer' op een verzamelaarsbeurs in het Ontmoetingscentrum. Aansluitend is toen een aantal maanden een wisselexpositie over dat voormalige Nieuwerkerkse bedrijf op de stalzolder geweest. Naast eigen materiaal waren er ook bruiklenen van de familie Post. (Zie evt. de Nieuwsbrieven 27 en 28.)

STEENOVENS KLEIN-HITLAND

B&W besloten op 22 oktober om de gevraagde monumentenvergunning voor (beperkte) restauratie en consolidatie van de steenovens Klein-Hitland aan zichzelf te verlenen. De vergunning was 23 juli aangevraagd en zowel de gemeentelijke monumentencommissie als de Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten adviseerden er positief over. Het AD van 19 november 2008 over de steenovenrestauratie: "[Wethouder] Jan Slagt is heel positief. *"Ik acht de kans heel groot dat het werk daarvoor in de tweede helft van 2009 van start kan gaan. Daarna heb je de ovens spic en span."* De volgende fase is om invulling te geven aan de turfschuren. Horeca ligt wellicht voor de hand. *"Maar dat heeft niet de prioriteit. We denken meer aan een culturele functie. Voor tentoonstellingen, maar ook met een theaterfunctie. Maar er kan ook een plek komen voor backpackers die door Nederland reizen,"* filosofeert Slagt hardop. Inmiddels zijn er ook al gesprekken geweest met Boijmans Van Beuningen. Het Rotterdamse museum zou er wel oren naar hebben om 'iets' met keramiek te gaan doen in de vernieuwde steenovens. Plannen genoeg. Slagt: *"Maar ik hoop voor 1 januari 2010 duidelijkheid te hebben."* Tot slot een citaat uit een onderschrift bij een Hitlandfoto uit de Goudsche Courant van 28 juli 1971: "...op de achtergrond de oude veld ovens, die eens gerestaureerd gaan worden volgens voorschriften van Monumentenzorg, maar die innerlijk een geheel andere bestemming dan de originele zullen krijgen."

SIGNALEMENT VAN NIEUWE HISTORISCHE UITGAVEN

* **'Kleine geschiedenis van het Groene Hart'** is een 17-delige serie, waarvan het eerste exemplaar op 29 oktober aan minister Verburg is aangeboden. Uitgever is hofleverancier Waanders uit Zwolle, één van de vier redacteurs en ook auteur van vijf deeltjes is Adri den Boer. Eén en ander gebeurt in samenwerking met de streekarchieven in Gouda, Alphen aan den Rijn en Woerden. Nieuwerkerk wordt in deze brede publieksuitgave zonder meer gezien als onderdeel van het Groene Hart (Hitland is dat ook nog!). Naast ook lokale tekst worden foto's uit Nieuwerkerk en de Oudheidkamer royaal opgenomen. Deel 3 (Nijverheid) bevat bijvoorbeeld een sigarenbandje van Pruyt en een grenadine-etiket van 'De Keizer'. Deel 4 (Boerenbedrijvigheid) bevat een foto van een kaascursus op *Nooit Gedacht* uit 1922, de boerderij van Van der Ham aan de Kerklaan, de waterschuit bij de Gele Brug, een CMC-servetring uit 1964 en een jubileum-bankbord uit 1929 uit de Oudheidkamer! De boekjes tellen 96 pagina's in een hard kapt en zijn voor € 6,95 verkrijgbaar in boekhandels en sommige supermarkten. Intekenformuliertjes liggen in de Oudheidkamer en zie ook www.dekleinegeschiedenisvanhetgroenehart.nl.

van Toen weer volop lokale historalia. Een voorbeeld van een onderwerp uit Toen & Nu is de Nieuwjaarswens van nachtwaker Ary van Tol uit 1760, niet bewaard in Nieuwerkerkse panden-van-toen, maar later wel in de VU- bibliotheek.

In de editie van 23 december werd verslag gedaan van stellingen die drie lokale historici, Johan Ottevanger, Panc Vink en Adri den Boer, onder een etentje kregen voorgelegd. Unaniem vond men dat de drie historische verbanden in de nieuwe gemeente - met de volgens hen slèchte naam Zuidplas - niet ook moeten fuseren, maar dat samenwerken in een platform of federatie wel voor de hand ligt.

WORMERHOEKTORENS 'GEEN ONAANVAARDBARE INBREUK' ...?

Helaas verklaarde de afd. Bestuursrecht van de Raad van State op 24 december 2008 de beroepen (niet van de HVN zelf) tegen de bouw van de Capelse Wormerhoek- woontorens ongegrond. Zoals verwacht ging het daarbij niet om de zaak zelf, maar alleen om de rechtmatigheid van de bestuurlijke beslissing. Een voorbeeldzin uit de uitspraak? *"De omstandigheid dat de torens vanaf sommige punten op de 's-Gravenweg zichtbaar zullen zijn, brengt, andersdan Van Dam BV en anderen aanvoeren, niet met zich dat het college zich niet in redelijkheid op het standpunt heeft kunnen stellendat zich geen onaanvaardbare inbreuk op het cultuurhistorisch landschap voordoet."* Het geciteerde Capelse statement dat de torens vanuit het Hitlandgebied niet of nauwelijks ervaren worden vanwege de begroeiing daar acht het HVN-bestuur minstens 's winters in strijd met de waarheid. (Het Capelse college weet als participant in het recreatieschap Hitlandbos welke boomsoorten in dat 'bos' staan.) Het buiten-resultaat is vanaf de Oudheidkamer te zien. Tot slot van dit onderwerp past een kop uit *De Havenloods* van 26 september 1968: 'Boeren zien de woontorens oprukken. Van de 's-Gravenweg hadden ze af moeten blijven.' Het ging om een interview met de Capelse boer Jo Vermeulen en zijn zus Trees.

UIT DE AANWINSTEN

De familie Teeuwen (van de voormalige dierenwinkel) schonk een vooroorlogse foto van het pand Dorpsstraat 11 met kruidenier Arie Markus. Aan de afbraak van dit pand is al aandacht besteed in eerdere Nieuwsbrieven.

De bij de ontwikkeling betrokken familie Van Vliet heeft nog bijgaande foto van twee meisjes voor de voordeur van dat pand. Wie weet wie dat zijn kan de secretaris bellen (314870) en bij familie ervan is overdracht bespeekbaar!

Kees Vermeij gaf een Vierstroom-lepeltje. Hans Smulders schonk een vaantje van het 10-jarig bestaan van de Ringvaarthal in 1989. Van de rommelmarkt van De Bron kwam onder andere het jubileumboekje 1912-1975 van de Sint Joseph- parochie. Uit de nalatenschap van mevrouw De Kovel kwamen onder andere lokale boekjes en een naambordje met 'Zr A. de Kovel' van haar als eerste Chrysanthemum-directrice. Haar papieren materiaal is gedeponerd op het streekarchief. Hetzelfde geldt voor het archief van het opgeheven Nutsdepartement, maar enkele lokale vaantjes '200 jaar Nut - Wedstrijd Jong Talent 30-61984

Nieuwerkerk aan den IJssel verrijken de Oudheidkamer. Mevr. Tuinenburg gaf een zeer oud foto-album met portretwerk van vnl. Rotterdamse fotografen, spellen en een wafelijzer. Een ander gaf een tinnen drinkservies met op de kan de inscriptie 'Semarang 13-12-'49', en dat is een (souvenir-)aspect van de politionele acties in Ned. Indië, nu Indonesië, waaraan ook Nieuwerkerkers deelnamen. Via Jan Verbeek kwamen koloniale wandplaten van weleer de Eben-Haëzerschool. Trudy Fokkenrood schonk twee gekleurde tekeningen van eigen hand van het exterieur van de Oudheidkamer. Van de gemeente kregen we bode-uniformen met het wapen van Nieuwerkerk en pr-materiaal met het vignet, dat ook gaat verdwijnen. (Graag blijven we ook voor de gemeente materiaal bewaren!) Een recente oproep in *Het Kanaal* om Nieuwerkerkse hondenpenningen had succes: de familie J. Palsgraaf gaf ze van 1990-1998. Het zijn fysieke en wapenrijke herinneringen aan de verdwijnende gemeente!

BIJNA 5000 OBJECTFOTO'S OP SITE

Op de webstek hvnweb.nl bedraagt het aantal foto's van objecten uit de Oudheidkamercollectie intussen bijna 5000 en dat is uniek voor een museum als het onze!

UIT DE REGIO

- In de hal van het streekarchief Midden-Holland te Gouda is een expositie met 17 panelen over de 17 deeltjes van de 'Kleine Geschiedenis van het Groene Hart'. De panelen bevatten veel Nieuwerkerkse foto's! Ze stonden eerder in het raadhuis van Alphen, maar zijn in Gouda aangevuld met vitrines vol authentieke archiefstukken. Voorbeelden zijn Zuidplasstukken en een bouwtekening van de klei-optrekbeweging van Klein-Hitland, alsmede een oude Ansicht van *Windlust!*

- Museum GoudA presenteert t/m 8 februari de merk- en stoplappen uit de collectie van de gemeente Gouda. Het is de eerste keer dat de volledige merklappencollectie wordt getoond. Deze collectie bestaat uit circa zestig merk- en stoplappen en is daar in de loop van de afgelopen eeuw verzameld. (Wat een verschil in gemeenten: in Nieuwerkerk aan den IJssel gebeurt dat verzamelen pas 17 jaar door de HVN.)

- Het Historisch Centrum van de stichting Oud Zevenhuizen-Moerkapelle is net als de Oudheidkamer van de HVN open op de laatste zaterdagen van de maand, maar dan van 13.30-16.00 uur.

WELKOM AAN VRIJWILLIGER

Graag heten we Theodoor Schipper als nieuwe vrijwilliger welkom. Hij gaat Marjke Edelman bijstaan met de collectieregistratie.

WELKOM AAN NIEUW LID

In de afgelopen maanden kon één nieuw lid welkom worden geheten:

- mw M. Bazen, Veenmos 10, 2914 XM.

Om het verder werven van leden te vergemakkelijken kan aan nieuwelingen worden verteld dat het welkomspakket ook een gratis boek bevat, namelijk vanaf nu naar keuze:

- de door Blad uitgegeven selectie uit de rubriek Toen & Nu uit Het Kanaal. De bijdragen zijn gepubliceerd van 1979-1989, en nog steeds het lezen waard.
- het jubileumboek van de *Rabobank Nieuwerkerk-Moordrecht* uit 2004

Beide boeken zijn ook in de Oudheidkamer te koop.

Werf ook een lid!

CONTRIBUTIE

Middels deze Nieuwsbrief worden leden verzocht om hun contributie voor het jaar 2009 over te maken. De minimumcontributie voor leden is door de ALV van 2006

vastgesteld op €15, terwijl de minimum-donatie voor bedrijven €50 is.
Het bestuur verzoekt u om deze bijdrage over te maken op een van deze
rekeningnummers:
Rabobank - 34.52.94.203, of Postbank - 27.22.63, onder vermelding van 'contributie
2009'.
Bij voorbaat dank!

Reminder: Dinsdag 24 februari houdt historicus en HVN-voorzitter
Johan Knoester in de Openbare Bibliotheek een lezing over:
Ontginning, vervening, droogmaking. Aanvang 20.00 uur.